

A nagy nap

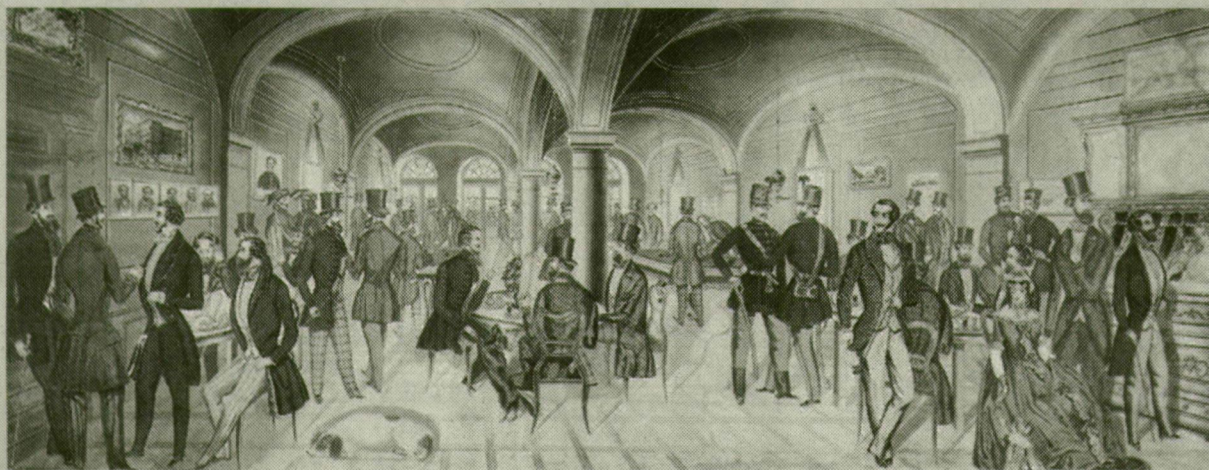
...Kétségtelenül nagy nap ez a március 15-e Magyarország életében...

Erre a napra sok munka vár és mind be fog végezteni. Pedig a pilvaxbéli ifjak öt-hat órát átaludtak, szóval nyolc-kilenc óra már elveszett, és mégis elegendő a még megmaradt tizenöt óra...

Petőfi talán le se feküdt, vagy ha lefeküdt, nemigen aludt, mert már hét órákor reggel talpon volt, benézett Jókai szobájába, felköltötte, aztán nyugtalanul sietett a Pilvaxba. Útközben Vasvárival találkozott, ki szintén a Pilvaxba tartott. Borongós, ködös, szinte pépes márciusi pirkadás volt, csipős szél fújdogált, és feszegette a még jobbára csukott boltok cégtábláit.

A Pilvaxban még nem volt senki, csak a korán kelő Bulyovszky Gyula, minél fogva még visszamentek mind a hárman Jókaiért, kinek szobájában tanácskoztak ama néhány bevezető szó fölött, mellyel a tizenkét pontot proklamálni fogja.

Kevéssel nyolc óra előtt most már négyen nyitottak be a Pilvaxba, de még most is kevesen voltak, ami láthatólag lehangolta a türelmetlen Petőfit. Vártak még egy kissé: lassan szállingóztak a tegnapi „héroszok”. Éppen a leglángosabbak maradtak el. Megjött Emődy, Vajda, majd a hórihorgas Pálffy Albert nyitott be nagy disputában a nyalka Dobsával. Különösen megőrültek báró Nyári Albertnek. Betoppant Degré, aki vidékről jött, egy pár jurátus is beváltotta a szavát, de még mindig igen szegényes gyülekezet volt egy forradalmoscsináláshoz. Nem rebellis a magyar korán reggel – sopánkodott Jókai, ki Bulyovszkyval egyetemben amellett volt, hogy mintsem neveltségessé váljanak, inkább ne csináljanak semmit. De Petőfit nem lehetett eltántorítani. Különben is a kávéház nem volt néptelen. Éppen szerdai nap és pesti vásár lévén, sok idegen reggelizett az asztaloknál, akik mind kíváncsian és érdeklődve nézegették az ifjúság hullámzását. Végre kilenc felé annyian gyűltek össze, hogy Jókait felerőszkolták egy asztalra.

Jókai felállt, és felolvasta pár bevezető szóval, hogy „mit kíván a magyar nemzet?”

„Valami villanyos melegség állta el akkor minden tagomat – írja ő maga –, érzem, hogy végzetes szó az, amihez kezdek; de el voltam rá szánva, ha áldozatul esem is.”

Utána Petőfi olvasta fel a Nemzeti dalt. Ekkorra már mind oda gyűltek a vásárosok is, s a dal refrénjét utána zúgták ők is: „Esküszünk, hogy rabok tovább nem leszünk.”

A „főpróba”, mert annak kellett azt tartani, kitűnően sikerült. A vers fel-tüzelt az ifjúságot, s most már lelkesedve indult a megállapodások szerint az orvosi egyetem felé, a Hatvani és az Újvilág utca sarkán levő épület udvarára.

Még mindig nagyon kicsiny volt a csoport, de a felkockázott ifjak, kik előtt egy trikolort vitt egy nagy természetű jurátus, felköltötték útközben az érdeklődést. Minden lépésnél nőtt a csoport: „Éljen a szabadság! Egyenlőség! Éljen Kossuth!” kiáltások hangzottak. Az orvosifjúság dacára, hogy leckeóra volt, ott hagyván professzorait, az

udvarra tódult, hol Jókai ismételte rövid beszédjét.

„Testvéreim, a pillanat, melyet élünk, komolyabb teendőkre szólít fel bennünket. Európa minden népe halad és boldogul, haladunk és boldogulunk kell nekünk is. Legyen béke, szabadság és egyetértés! Követeljük jogainkat, melyeket tőlünk eddig elvontak s kívánjuk, hogy legyenek azok közösek mindenkivel.”

Petőfi elszavalta a Talpra magyart, s a menet most már az orvosnövendékekkel megszorodva, sorba járta a többi fakultásokat. Az Egyetem térről újra visszaindult ezeket és ezeket szaporodva, megállt a Hatvani utcában a Pálffy-ház előtt, amelynek földszintjén akkoriban a „Landerer és Heckenast” nyomda volt...

(MIKSZÁTH KÁLMÁN: JÓKAI MÓR ÉLETE ÉS KORA – RÉSZLETEK)

Szeged – 1848

A 1848-as forradalmak, a pesti március 15. hírére Szegedre a Pannónia gőzhajó és a lovas postával érkező követi jelentés hozza el.

Az 1848. március 17-én, pénteken délután öt órákor az ötvenezres alföldi városba érkező gőzhajót sokaság várja – olvashatjuk a Szeged története monográfiában. Az utasok mesélnék a pesti eseményekről, nyomtatásban is megmutatják a 12 pontot és Petőfi Nemzeti dal című költeményét.

Időközben a lovas postával megérkezik a szegedi követeknek – Rengey (Aigner) Ferdinánd főügyésznek és Wöbber Györgynek a pozsonyi országgyűlés március 14-i és 15-i üléséről szóló jelentése is. Az iratot Tary Pál városi kapitány „a város minden oldalairól öszvetóduló”, több ezres tömeg előtt, a „köz piarczon” gertyagyújtáskor olvassa föl. Szeged képviselői örömmel nyugtázzák: „hazánk újjászületésének órája megkondukt; a magyar hazája 300 éves küzdelem és szenvedés után egy nagy és dicsőbb jövőnek nézhet elébe”. Az országgyűlés határozatait, az új törvényeket is a követek jelentéséből ismerik meg a szegediek. A szabadságot éltető kisebb-nagyobb csoportok zeneszó mellett vonulnak az utcákon. A Fekete kutyához címzett, Oskolai utcai vendéglőben pedig meggyőzik a helyettes főbíró és a tanács több tagját is, hogy másnap, március 18-án a követjelentés terjessék a népgyűlés elé...

ÖSSZETART AZ EURÓPA-BIRODALOM, NEM VISSZAVÁG

Szabadságharc helyett szabadság

Az 1848–49-es forradalom és szabadságharc idején Magyarország a Habsburg Birodalomhoz tartozott, de ki akartunk válni, és nem rajtunk múlt, hogy nem sikerült. Most egy új birodalom része vagyunk, az Európai Unióé.

Jó ez nekünk? Többek között erről is beszélgettünk J.

Nagy László történésszel.

– Ez a birodalom más, mint elődei. Nem erőszakkal jött létre, ezért nem is kell erőnek erejével összetartani. Innen senki sem akar kiválni, ellenkezőleg, ide mindenki csak bekerülni akar. Itt nincs szükség szabadságharcra, itt intézményesítve van a szabadság – mondja J. Nagy László professzor, a Szegedi Tudományegyetem Újkori Egyetemes Történet és Mediterrán Tanulmányok Tanszékének vezetője.

Két elv

Az Európai Unió mint birodalom sikerrel tart szem előtt két elvet, ami eddig egyetlen más államalakulatnak sem sikerült e tájon. Biztosítja a hatékonyságot, és az egyes etniku-

mok, nemzetek önállóságát, mégpedig egyszerre. Ez azért nem egyszerű, mert a hatékonyságot szinte földrésznyi méretű együttműködés biztosítja, a nemzeti önállóságot pedig az egyes nemzetek különállása. A két, egymás ellen ható törekvés két világéget is okozott már, s nyilvánvalóvá vált, hogy harmadik innen nem indulhat ki.

Együtt és külön

Meg kellett hát teremteni az együttműködést és a nemzeti különállóságot egyszerre lehetővé tevő egységet. Ezt csak az önkéntesség és a demokratikus jelleg együttes szem előtt tartása biztosítja – s épp ez adja az új birodalom tartósságát. Aggo-

dalmak mindig is voltak, mennyire működőképes a rendszer, de például Írország, mióta csatlakozott az unióhoz, nemcsak gazdaságilag tért magához, hanem az ír nyelven beszélők száma is megnövekedett.

Új regionalitás

És a hagyományos, meglévő nemzeti ellentéteket mennyire tudja kioltani az unió? Például a magyar-románt, melyet épp az 1848-49-es forradalom s szabadságharc élezett ki rendkívüli módon, mikor a magya-

rok a Habsburgok ellen, a nemzetiségek pedig a Habsburgokért csatáztak? Ezek föloldására is van kitűnő eszköze az uniónak, a határokon átnyúló regionalitás elve. – A hatvanas években Dél-Tirolban még robbantottak az Ausztriától elszakított, német nyelvű tiroliak, így akarva kikényszeríteni a határmódosítást. Ilyen erős ellentétek még a Magyarországtól elszakított területeken sem voltak. Mára viszont létrejött a Tirol ausztriai és olaszországi részein oda-vissza működő, határon átnyúló régiós együtt-

működés, minden egyén s közösség olyan nyelven beszél, ahogyan jónak látja.

Ez a modell nálunk is megvalósulhat – hívja föl a figyelmet a történész. Hogy épp az utóbbi időkben, az uniós csatlakozás táján erősödött föl a velünk szomszédos országokban a nacionalizmus, ez annak a hatása, hogy túlságosan új nemzetállamokról van szó, nem szoktak még hozzá az önállósághoz. Sokkal érzékenyebbek, mint mi, akiknek az önálló államiság nem jelent újdonságot. El kell tennie egy bizonyos idő-

nek, míg a régi reflexeket kioltja az új regionalitás.

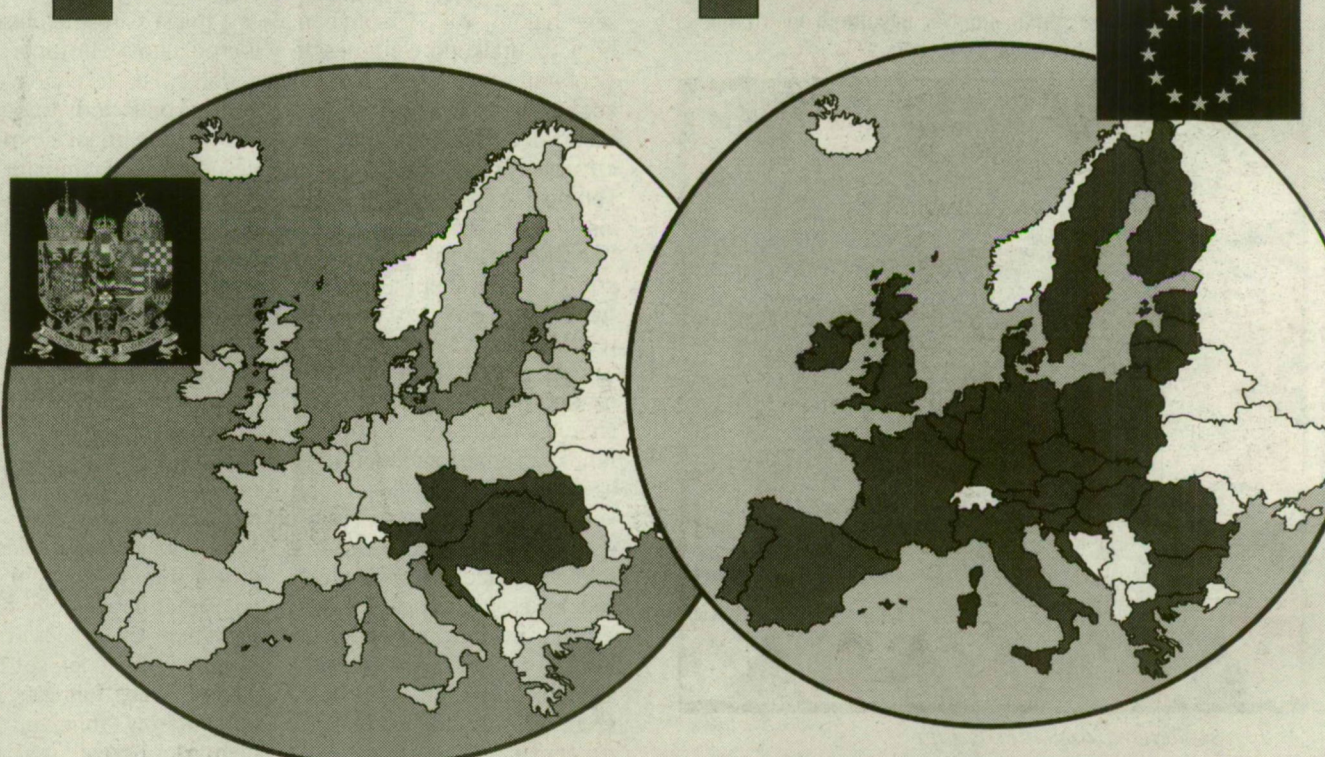
Együttműködésre annál is inkább szükség van, mert az egységesülő világban az egységes Európa – nem is olyan nagy. A globalizálódott környezetben – az új nagyhatalomként színre lépő Kínától az ismét erőre kapó Oroszországon át a demokrácia exportját olykor sajátosan értelmező Amerikáig – az európai nemzetek csak együtt tudnak megmaradni. Leépülni külön-külön is tudnánk, de nem érdemes.

F. CS.

AZ OSZTRÁK-MAGYAR MONARCHIA ÉS AZ EURÓPAI UNIÓ

Az Osztrák-Magyar Monarchia

Az Európai Unió tagállamai

Forrás: DM-gyűjtés

DM-grafika

Az unió félszáz éve

Tíz nap múlva lesz ötven éve – 1957 március 25-én –, hogy aláírták az Európai Unió születésnapjának is tekinthető Római Szerződést, s létrejött a Németország, Franciaország, Benelux államok és Olaszország gazdasági együttműködését biztosító Európai Gazdasági Közösség. A leendő együttműködésnek korábbi előzményei is voltak – s az unió további bővülése sem kizárt. És minek tekinthető az egységesülési folyamattal párhuzamosan folyó, balkáni szétdarabolódás? Egy központosított, a tagállamok egyenlőségét nem biztosító, alá-fölérendeltségi viszonyon alapuló, régi típusú birodalomból, a volt Jugoszláviából a mellérendeltségi viszonyt lehetővé tevő, új típusú birodalomhoz való irányulásnak. A megszülető új államok alighogy létrejöttek, máris deklarálták: a jövőben csatlakozni szeretnének az Európai Unióhoz.